

**"UZLUKSIZ TA'LIMDA BO'LAJAK PEDAGOGLARNING SHAXSIY VA
KASBIY SIFATLARINI SHAKLLANTIRISH YO'LLARI"**

Ustamova Nodira Maxmaraimovna

Shahrisabz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

nodiraustamova@gmail.com (+998919542629)

Daminova Go'zal

Shahrisabz davlat pedagogika instituti talabasi

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimi oldida turgan muhim vazifalardan biri — zamonaviy talablar va standartlarga javob bera oladigan, yuqori malakali, kasbiy va shaxsiy jihatdan yetuk pedagoglarni tayyorlashdir. Ta'lim jarayonining uzluksizligi esa bu maqsadga erishishda muhim omil hisoblanadi. Ta'lim jamiyat taraqqiyotining, inson kamoloti va yuksak ma'naviyatining asosiy omillaridan biridir. Mamlakatimizda mustaqillik yillarida, ayniqsa 1997-yilda qabul qilingan "Ta'lim to'g'risida"gi qonun va Kadrlar tayyorlash milliy dasturi asosida, ta'lim tizimida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirildi. Bu islohotlar natijasida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy qilish, o'quv jarayonining samaradorligini oshirish borasida muhim yutuqlarga erishildi.

Bo'lajak pedagogning faqat nazariy bilimlarga ega bo'lishi yetarli emas u kuchli kommunikativ ko'nikmalar, kasbiy mas'uliyat, innovatsion yondashuv va shaxsiy yetuklikka ham ega bo'lishi lozim.

Uzluksiz ta'lim tizimi — maktabgacha ta'limdan boshlab, oliy ta'lim va hatto kasbiy rivojlanishgacha bo'lgan jarayonlarni qamrab olib, pedagog shaxsining shakllanishida doimiy o'sish va o'zgarishni ta'minlaydi. Ayniqsa, hozirgi zamonda axborot oqimi kuchli bo'lgan davrda pedagog doimiy ravishda o'z ustida ishlashi, kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirib borishi zarur.

Ushbu maqolada bo'lajak pedagoglarning shaxsiy va kasbiy sifatlarini uzluksiz ta'lim jarayonida shakllantirish yo'llari, ularning ahamiyati va zamonaviy

yondashuvlar tahlil qilinadi. Shuningdek, amaliy takliflar orqali ta'lim muassasalarining bu yo'ldagi faoliyati samaradorligini oshirish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi.

ASOSIY QISM

Yangi O'zbekiston sharoitida ta'lim sohasiga yangicha yondashuv shakllanmoqda. Xususan, 2020–2024-yillarga mo'ljallangan “Ilm-fan va innovatsiyani 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasi” asosida, ilm-fan, innovatsiya va ta'lim integratsiyasi kuchaytirilmoqda. Bu yondashuv pedagogik jarayonni tubdan takomillashtirishga xizmat qilmoqda.

Pedagogik faoliyat — bu nafaqat bilim berish, balki tarbiyalash, yo'l ko'rsatish, ijtimoiy va madaniy qadriyatlarni singdirish jarayonidir. Shu sababli, bo'lajak pedagoglar nafaqat kasbiy jihatdan, balki shaxsiy sifatлари bilan ham o'z kasbining talablariga javob bera olishi lozim. Shaxsiy va kasbiy sifatlar o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, pedagog shaxsining kasbiy muvaffaqiyati uchun asosiy omil hisoblanadi.

Shaxsiy sifatlar deganda, pedagogning ichki dunyosi, xarakteri, axloqiy fazilatlari, o'ziga va boshqalarga nisbatan munosabati tushuniladi. Ular orasida mas'uliyatlilik, halollik, empatiya, bardoshlilik, muomala madaniyati, ijodkorlik kabi fazilatlar muhim o'rin tutadi. Kasbiy sifatlar esa, pedagogning o'z kasbi bo'yicha bilim, ko'nikma va kompetensiyalarni egallaganlik darajasini anglatadi. Bunga metodik savodxonlik, dars o'tish malakasi, ta'lim texnologiyalarini qo'llay olish, darslarni rejalashtirish, o'quvchilar bilan samarali aloqa o'rnatish kabilar kiradi. Zamonaviy ta'limda shaxsiy va kasbiy sifatlarning uyg'unligi pedagog shaxsining muvaffaqiyatini belgilaydi. Shu sababli uzluksiz ta'lim tizimi orqali bu sifatlarni izchil va bosqichma-bosqich rivojlantirish dolzarb masalalardan biridir.

Uzluksiz ta'lim tizimida dars va boshqa turdagi barcha o'quv mashg'ulotlarini mukammal tashkil qilish-o'qituvchining birinchi navbatdagi vazifasidir. Yuqori saviyada o'tkazilgan mashg'ulotlar yoshlar ongida uzoq saqlanadi, ularda imon-e'tiqod va mafkuraning shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, o'qituvchining ilmiy saviyasi uning o'z burchiga munosabati, yoshlarga murabbiylik ishtiyoqi, pedagogik mahorati va, eng avvalo, sifatli dars bera olishida ko'rinadi.

Uzluksiz Ta'lim Tizimidagi Bosqichlar

Uzluksiz ta'lim tizimi bo'yicha pedagogning shaxsiy va kasbiy sifatlarini shakllantirish jarayoni o'z ichiga bir nechta bosqichlarni oladi. Har bir bosqichda pedagogning shaxsiy va kasbiy kompetensiyalari rivojlanib, u o'z faoliyatiga yangi yondashuvlar, metodlar va innovatsiyalarni qo'llashga tayyor bo'ladi. Ushbu bosqichlar quyidagilardan iborat:

1. Maktabgacha ta'lim bosqichi

Maktabgacha ta'lim tizimi bolalarni birinchi qadamlarini atrof-muhit bilan tanishtirish, ijtimoiylashish jarayonida o'tkazadi. Pedagog uchun bu bosqichda shaxsiy sifatning rivojlanishi juda muhimdir, chunki maktabgacha yoshdagi bolalar pedagogning ta'sirida shakllanadi. Maktabgacha ta'limda pedagogning empatiya, sabr-toqat, ijodkorlik, bolalarga e'tibor va mehr-muhabbat kabi shaxsiy sifatleri muhim ahamiyatga ega. Bu sifatlar, pedagogning bolalar bilan munosabatlarining mustahkamlanishiga va samarali ta'lim berishiga imkon yaratadi.

2. O'rta maxsus ta'lim bosqichi

O'rta maxsus ta'lim, ya'ni kollej va texnikumlar bosqichida bo'lajak pedagoglar o'z kasbiy malakalarini shakllantira boshlaydilar. Bu bosqichda ular nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalarni ham egallashadi. Pedagogning metodik savodxonligi, pedagogik texnologiyalarni qo'llay olish ko'nikmalari, tashkilotchilik qobiliyatlari rivojlanadi. Shuningdek, o'qituvchining kasbiy etikasi, axloqiy qoidalariga sodiqligi va o'quvchilarga nisbatan adolatli munosabatda bo'lishi muhim rol o'ynaydi.

3. Oliygoh ta'lim bosqichi

Oliygohda bo'lajak pedagoglar o'z kasbini chuqurroq o'rganadilar. Bu bosqichda nafaqat pedagogika fanlari bo'yicha bilimlar egallanadi, balki pedagogning shaxsiy va kasbiy sifatleri yanada shakllanadi. Pedagogik amaliyot, dars metodikasini o'rgatish, innovatsion ta'lim texnologiyalarini qo'llash, ilmiy tadqiqotlar olib borish kabilar talaba pedagoglar uchun muhim bo'ladi. Shuningdek, pedagogning o'zgaruvchan ta'lim talablariga moslashuvchanligi, yangi pedagogik yondashuvlarni qabul qilish va yaratish qobiliyati rivojlanadi.

4. Magistratura bosqichi

Magistratura ta'limi bo'yicha pedagoglar o'z kasbiy va ilmiy faoliyatlarini mustahkamlashadi. Bu bosqichda ular ilg'or ta'lim metodlari, ilmiy tadqiqotlarni olib borish, ta'lim tizimidagi innovatsiyalarni o'rganishga yo'naltiriladi. Magistraturada bo'lajak pedagogning kasbiy shaxsiyati yanada mustahkamlanib, ilmiy, ijodiy va pedagogik yondashuvlarni uyg'unlashtirishga tayyor bo'ladi.

Uzluksiz ta'lim tizimi har bir bosqichda bo'lajak pedagogning kasbiy va shaxsiy sifatlarini rivojlantirish imkoniyatini yaratadi. Har bir bosqichda pedagogning malakasini oshirish, o'zgaruvchan sharoitlarda samarali faoliyat yuritish, ta'lim jarayonida ilg'or metodlarni qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirishga katta e'tibor qaratiladi.

Bo'lajak pedagoglarning shaxsiy va kasbiy sifatlarini shakllantirishda uzluksiz ta'lim tizimi har bir bosqichda muhim o'rin tutadi. Pedagogning sifatlarini rivojlantirishga yo'naltirilgan bir qancha usullar va metodlar mavjud. Quyida pedagoglarning shaxsiy va kasbiy sifatlarini shakllantirishning asosiy yo'llari keltirilgan:

1. Amaliy darslar va tajriba almashinuvi

Amaliy darslar pedagogning kasbiy ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Dars o'tkazish, o'quvchilar bilan ishlash, sinf ichidagi vaziyatlarga moslashish, amaliy mashg'ulotlar va tajriba almashish pedagogning o'z faoliyatini samarali olib borishiga yordam beradi. Shaxsiy sifatlarini rivojlantirishda esa, bu tajribalar pedagogning o'zini tanishi, pedagogik yondashuvlarni yaratish imkoniyatini beradi.

2. Innovatsion metodlar va texnologiyalarni qo'llash

Zamonaviy ta'limda innovatsion metodlar va raqamli texnologiyalarning qo'llanilishi pedagoglarning kasbiy sifatlarini rivojlantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. O'quvchilarning faolligini oshirish uchun interaktiv ta'lim texnologiyalarini, onlayn platformalarni, multimedia vositalarini qo'llash ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qiladi. Bu usullar pedagogning ijodiy

yondashuvlarini rivojlantirishga, yangi metod va yondashuvlarni qo'llashga yordam beradi.

3. Rivojlantiruvchi baholash va refleksiya

Pedagogning o'z faoliyatini baholash va refleksiya qilish ko'nikmalarini shakllantirish zarur. Bu jarayon, pedagogning o'z darslarini tahlil qilishi, o'quvchilardan fikr olish, o'zgarishlar va takliflarni qo'llashga imkon yaratadi. Shaxsiy sifatlarni rivojlantirishda refleksiya va o'z-o'zini baholashning o'rni katta, chunki pedagog o'z faoliyatini doimiy ravishda takomillashtirib boradi.

4. Mentorlik va guruh ishlarida qatnashish

Bo'lajak pedagoglar o'z bilimlarini mentorlik orqali oshirishlari mumkin. Mentorlar tomonidan yo'naltirish, bilim va tajriba almashish jarayoni nafaqat kasbiy, balki shaxsiy rivojlanish uchun ham foydali. Guruh ishlarida qatnashish esa pedagogning hamkorlik qilish, jamoada ishlash va muloqot ko'nikmalarini oshiradi. Bu yo'l orqali pedagog o'zini boshqarish va boshqa o'qituvchilar bilan muammolarni hal etish ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

5. Doimiy ilmiy tadqiqotlar va o'z-o'zini rivojlantirish

Pedagogning ilmiy faoliyatini davom ettirishi, tadqiqotlar olib borishi uning kasbiy sifatlarini yanada rivojlantiradi. Ilmiy tadqiqotlar pedagogning pedagogik metodlar va yangi ta'lim texnologiyalariga bo'lgan yondashuvini chuqurlashtiradi, shuningdek, uning o'z ustida ishlashga bo'lgan intilishiga sabab bo'ladi. Pedagog o'z ilmiy ishlarini qayta tahlil qilib, amaliyotda qo'llashga harakat qiladi, bu esa o'quvchilarga yanada sifatli ta'lim berishga olib keladi.

6. Kasbiy rivojlanish uchun seminarlar va treninglar

Pedagoglar uchun doimiy ravishda seminarlar, treninglar va kurslar tashkil etish, yangi metodlarni o'rganish va bilimlarni yangilashning samarali yo'lidir. Ushbu treninglar pedagogning bilim doirasini kengaytirish, yangi pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirish va ta'lim jarayonida samarali qo'llash imkoniyatlarini yaratadi. Pedagog o'z kasbiga sodiq bo'lib, har doim yangiliklardan xabardor bo'lishi kerak. Amaliy tavsiyalar Pedagoglarning shaxsiy va kasbiy sifatlarini shakllantirishda

ta'lim muassasalariga, o'qituvchilarga va talabalarga bir qator amaliy tavsiyalarni ilgari surish mumkin:

1. O'qituvchilarga tavsiyalar

Innovatsion metodlarni qo'llash: O'qituvchilar o'z darslarida zamonaviy ta'lim texnologiyalarini va metodlarni qo'llashga harakat qilishlari kerak. Bu metodlar nafaqat ta'lim jarayonini samarali qiladi, balki pedagogning ijodkorlik va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Mentorlik tizimining rivojlanishi: O'qituvchilar o'z kasbiy tajribalarini yosh pedagoglarga o'rgatish, ularga o'rgatishning samarali usullarini ko'rsatishlari kerak.

Pedagogik reflexiyaning ahamiyatini anglash: O'qituvchilar o'z faoliyatlarini doimiy ravishda tahlil qilish, o'zgarishlarni va yangi yondashuvlarni qo'llashga tayyor bo'lishlari kerak.

2. Talabalarga tavsiyalar

O'z-o'zini rivojlantirish: Pedagogika talabalari o'z ustida doimiy ishlashlari, ilmiy tadqiqotlar olib borishlari, turli treninglar va seminarlar orqali o'z bilimlarini yangilab turishlari lozim. Amaliyotda ko'nikmalarni rivojlantirish: Talabalar amaliy mashg'ulotlarda faol qatnashib, o'z shaxsiy va kasbiy sifatlarini amalda rivojlantirishlari kerak.

Guruh ishlari va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish: Talabalar guruh ishlari orqali hamkorlik qilish, o'z fikrlarini to'g'ri ifodalash va boshqalar bilan samarali muloqot o'rnatish ko'nikmalarini egallashlari zarur.

3. Ta'lim muassasalariga tavsiyalar

Pedagogik metodlarni yangilash va takomillashtirish: Ta'lim muassasalari o'qituvchilarning malakalarini oshirish uchun doimiy ravishda yangilangan ta'lim metodlarini o'rgatishi, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishi zarur. Uzluksiz ta'lim tizimini qo'llab-quvvatlash: Ta'lim muassasalari pedagoglarga uzluksiz ta'lim imkoniyatlarini yaratishlari, masalan, qo'shimcha kurslar, treninglar, ilmiy tadqiqotlar va amaliyotlar tashkil etishlari kerak. Pedagogik faoliyatning sifatini oshirish uchun tizimli baholash: Ta'lim muassasalari o'qituvchilarning faoliyatini

samarali baholash tizimini ishlab chiqishlari, natijalarga ko'ra taklif va tavsiyalar berishlari lozim.

XULOSA

Pedagogning shaxsiy va kasbiy sifatleri uning ta'lim tizimidagi muvaffaqiyatining asosiy omili hisoblanadi. Uzluksiz ta'lim tizimi orqali

bo'lajak pedagoglarning kasbiy va shaxsiy sifatlarini rivojlantirish, ularning ta'lim jarayoniga yangicha yondashuvlarni joriy etishga imkon beradi. Har bir bosqichda pedagogning kasbiy ko'nikmalarini oshirish, shaxsiy sifatlarini rivojlantirish va yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash samarali ta'lim muhitini yaratishga xizmat qiladi.

Shuningdek, amaliy tavsiyalar orqali pedagogik faoliyatni takomillashtirish, shaxsiy va kasbiy sifatleri uzluksiz rivojlantirish, ta'lim muassasalari tomonidan sifatli qo'llab-quvvatlash pedagoglarning muvaffaqiyatli faoliyatini ta'minlaydi. Bu jarayon ta'lim tizimining sifatini oshirish va ta'lim olish jarayonini yanada samarali qilishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdullaeva, G. I. (2019). Pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: «O'qituvchi» nashriyoti.
2. Davronov, B. M. (2020). Pedagogik texnologiyalar: Nazariy va amaliy jihatlar. Toshkent: Akademnashr.
3. H.T. Omonov, N.X. Xo'jayev, S.A. Madyarova, E.U. Eshchonov. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent "Iqtisod-Moliya" (2009). 240 b.
4. Javlonov, K. T. (2021). Uzluksiz ta'lim tizimi va pedagogik rivojlanish. Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashriyoti.
5. Khalilov, M. M. (2022). Pedagogik mahorat va kasbiy rivojlanish. Toshkent: Sharq nashriyoti.
6. Vygotskiy, L. S. (1978). Pedagogik psixologiya. Moskva: Pedagogika.
7. Zohidov, I. N. (2017). Pedagogik tizimlarda sifatleri shakllantirish. Toshkent: Ma'rifat nashriyoti.
8. Shamsutdinova, N. R. (2018). Shaxsiy va kasbiy sifatleri rivojlantirishning asosiy yo'llari. Pedagogika jurnali, 3(1), 45-52.7.